

Historien om Jæren Everk – kort fortalt

Oppstarten

Allerede i 1907 ble tanken om muligheter for å få skaffe bygden elektrisk strøm kastet frem. Ideen fikk raskt fotfeste og det ble satt ned komitéer i kommunene for å undersøke mulighetene for et elektrisitetsverk.

20. mai 1912 vedtok Oгна, Varhaug og Nærbø kommune å bygge ut Jæderens Elektrisitetsverk.

Arbeidet med bygging av kraftstasjonen på Hetland gikk etter forholdene den gang det nokså greit, kraftstasjonen, linjer med transformatorer ble bygget. Den offisielle åpningsdagen ble 27. januar 1915.

«Elektrisiteten på landsbygden hadde ikke i hovedsakelige betydning som belysningsmiddel, men som drivkraft. Med en så fortrinnsfull drivkraft som elektrisiteten er, kunne man håpe at småindustrien skulle få innpass i våre bygder, slik at vår ungdom slapp å ta til byene, eller til Amerika, til stor skade for landbruket».

- Sitat formann i elektrisitetsverkets styre Sven H. Ånestads åpningstale.

Epokegjørende

Utbyggerne av Jæren Elektrisitetsverk var foregangsmenn på flere områder. Samarbeidet mellom Oгна, Varhaug og Nærbø kommune var det første interkommunale samarbeidet i Norge. Etter kommunesammenslutningen fra 1. januar 1964 er Hå kommune eiere av Jærens Elektrisitetsverk.

Jæderens Elektrisitetsverk hadde også fått tillatelse til å ha en betydelig høyere lavspenning enn tidligere, fra 230 Volt til 380 Volt (det som i dag kalles 400V). Dette var og er unikt i Norge. Lavspenningen er den samme som blir brukt i Europa.

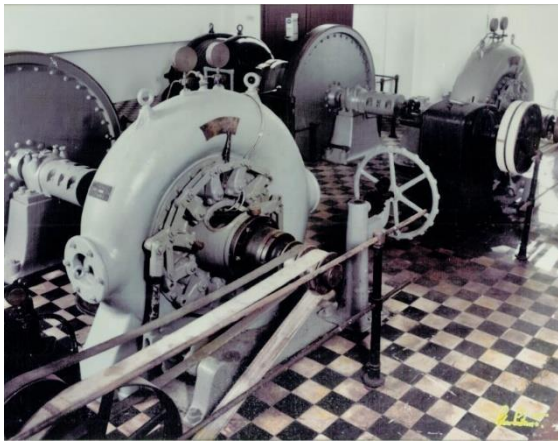
De første driftsårene

27. januar 1915 er den første dagen det ble ført protokoll over belastning og produksjon. Det var da tilknyttet i alt 26 transformatorer med en ytelse på 490 kVA. Høyspentnettet var på 48,89 km og lavspennetnettet på 27,69 km.

Stor etterspørsel etter elektrisk kraft under 1. verdenskrig gjorde at kapasiteten ble maks utbygget og en måtte i gang med å regulere flere vann for å få nok energi.

Selv med flere utvidelser av egen vannforsyning og anlegg måtte vi kjøpe strøm fra andre for å få dekket det økende behovet.

Det ble tidlig etablert et samarbeid med Stavanger elektrisitetsverk og Maudal kraftlag.

Fra produksjonen i Hetland trafostasjon

Loggføring av tilknytninger og forbruk

Driftsbestyrerne sørget for at det ble ført god dokumentasjon og statistikk over driften til Jæren Everk. Tilknytninger ble sirlig notert og tellet.

I 1915 var det 4454 lamper i forsyningsområdet. Dette tallet hadde økt sterkt i 1920. Det var da 11877 lamper fordelt på 759 tilknytninger (husstander). Det var ikke bare lamper som ble tellet. Også strykejern, varmtvannsbeholdere, kokeapparater og ovner ble tellet, samt motorer til gårdsdriften.

På Ogna var det i 1920 53 strykejern, på Varhaug var det 103 og på Nærbø var det 269.

Jæderens Elektrisitetsverk

Tilknytningen

Ogna - Vævang - Nørde kommuner

Blad 2

1915/1916

Kommuner	År	Antal Tilknyttede	Lys/Tilknytning		Kobling og Tilknytning		Kobling og Tilknytning		Kobling og Tilknytning		Kobling og Tilknytning		Kobling og Tilknytning	Kobling og Tilknytning	Kobling og Tilknytning
			Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal			
Ogna	1915	759													
Vævang	1915														
Nørde	1915														
Sum															
Ogna	1924	853													
Vævang	1924														
Nørde	1924														
Sum															
Ogna	1960	2227													
Vævang	1960														
Nørde	1960														
Sum															
Ogna	1964	2227													
Vævang	1964														
Nørde	1964														
Sum															

Årsmøte 1964

Årsmøte 1964

Tallet på abonnenter økte jevnt og trutt. I 1920 hadde Jæderens Elektrisitetsverk 759 tilknytninger. Dette økte til 853 i 1924. i 1960 hadde abonnentene økt til 2 227. I dag har vi over 9300 abonnenter.

Strømtariffer gjennom 110 år

Det har vært mange forskjellige tariffer og priser for salg av strøm opp gjennom tidene. Det har vært salg etter fast årspris, senere på vipper og målere. Motorstrøm for gårdsbruk har vært solgt etter fast årspris, og etter antall dyrket mål.

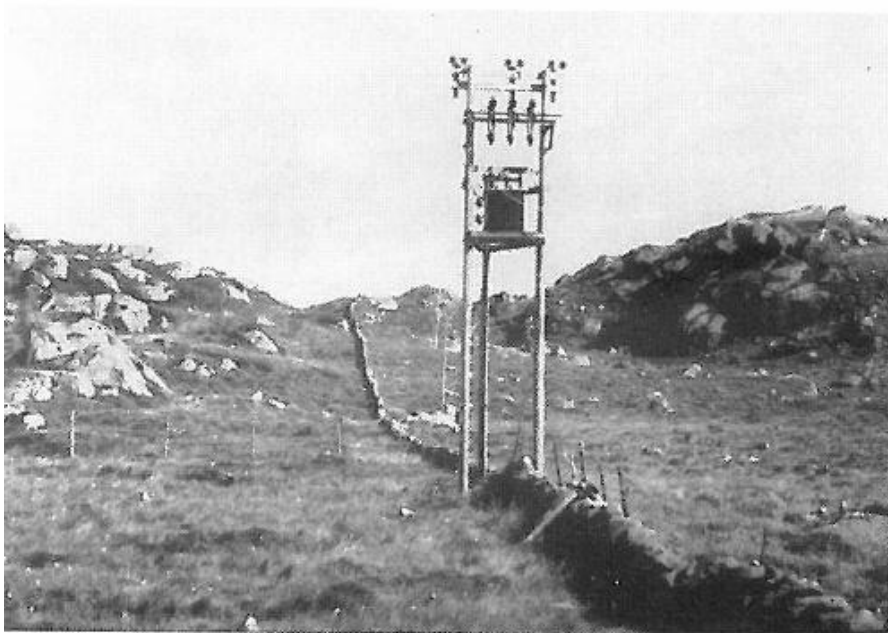
Ved starten i 1915 var det fast årspris som var det mest aktuelle, men en ble snart klar over at dette var en like brukbar ordning og strømsalget ble mer og mer basert på vipper og målere.

Hva vil de si å få strøm på vippen? Vippen var et instrument som slo strømmen og lyset av og på, eller vippet som det het den gangen, når forbruket ble høyere enn bestilt.

Det ble de første årene solgt strøm til strykejern etter fast årspris med tilkobling fra stikkontakt. Denne kontakten ble selvsagt også nyttet til andre formål enn de var tiltenkt. Disse kontakter ble koblet over på vippe eller måler etter hvert.

Dagens tariffsystem baseres på at alt forbruk av strøm til en og samme abonnent skal gå over en måler. Nå betaler abonnentene for den strøm de bruker.

Som en kuriositet kan nevnes at strømmen under krigen var dyr sammenlignet med dagens priser. I 1940 kostet strømmen 7,50 øre i gjennomsnitt pr solgt kWh. Til sammenligning var denne prisen 5 øre i 1964.

Mastetrafoer var vanlig tidligere. Nå har vi en igjen, og denne vil også snart være historie

Etterkrigstiden

Under krigen hadde tyskerne et stort behov for strøm og kraftstasjonen ble tidlig fullt belastet. Da frigjøringen kom var ledningsnettet, så vel som transformatorer, sterkt overbelastet.

I denne tiden skulle Lysefallene bygges ut og det var naturlig at det var dette anlegget Jærens e.-verk måtte ta sikte på for sin fremtidige strømforsyning.

Allerede i 1948 ble et samarbeid inngått med Lyse kraftverk.

Lyse kraftverk kom i drift 16. januar 1953, og dette er nok en av de mest begivenhetsrike dager vi har hatt ved vår elektrisitetsforsyning.

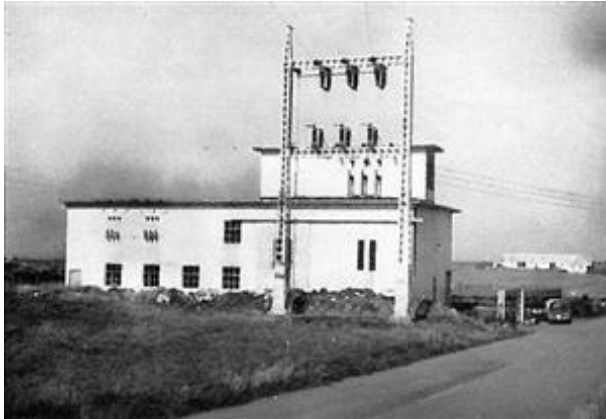
Trafostasjoner

Jæren Elektrisitetsverk måtte sette i gang omfattende utvidelser av fordelingsnettet sitt for å kunne ta imot strømmen fra Lyse. 50 000 Volts linjen med strøm fra Lysebotn kraftverk skulle mottas nord i kommunen og ny trafostasjon måtte bygges. Opstad trafostasjon stod ferdig i 1951, i god tid før Lyse kom i drift.

Kraftstasjonen på Hetland i Ognå leverte i 1964 15 % av den totale strømmengde i Jæren elektrisitetsverks forsyningsområde.

For å dekke en stadig økende belastning sør i kommunen ble Bøe transformatorstasjon på Brusand bygget. Denne stasjonen ble satt i drift 10. juni 1964.

Nærbø trafostasjon ble bygget og satt i drift i 1995. Denne er med på å dekke behovet for strøm på Nærbø og spesielt Tine meierier Sør Nærbø. De hadde et stort behov for strøm, blant annet til elektrokjelen på 10 MW.

Opstad trafostasjon, 1951

Bøe trafostasjon, 1964

Nærbø trafostasjon, 1991

Fra kraftprodusent til distribusjon

Den nye energiloven i 1991 førte til store endringer. Hovedprinsippet i loven er at produksjon og salg av strøm, som det tidligere hadde vært monopol på, ble overlatt til markedet. I Sør-Rogaland etablerte elektrisitetsverkene tidlig på 1990-tallet et samarbeid for kjøp og salg av strøm, og i 1998 ble Lyse Energi opprettet med 13 eierkommuner, deriblant Hå kommune.

Opprettelsen av Lyse Energi gjorde at Hå kommune, som eier av Jæren Everk, besluttet at produksjonsdelen skulle selges til Lyse og at Jæren Everk kun skulle drive distribusjon av strøm. Dette skjedde i 1999.

Distribusjon av strøm i elnettet er det fortsatt monopol på, og virksomheten er underlagt streng kontroll.

Inn i fremtiden

Frem til i dag har det stadig vært, og er, store utbygninger og utbedringer på hele forsyningsnettet for å sikre stabil og god levering til våre abonnenter.

For å imøtekomme framtidens strømbehov og tilrettelegge for elektrifisering og vekst, pågår det en storstilt oppgradering av regionalnettet på Sør-Jæren. Lnett, som har ansvaret for regionalnettet i Rogaland, leder arbeidet med å oppgradere Jærnettet. Oppgraderingen innebærer bygging av nye linjer og nye stasjoner, eller endring i eksisterende stasjoner der det er mulig.

Første trinn var Nye Opstad transformatorstasjon, som ble satt i drift i desember 2021. Den nye transformatorstasjonen erstatter den nær 70 år gamle stasjonen på nabotomten. Det er også bygget ny kraftledning mellom Bjerkreim transformatorstasjon (eid av Statnett) og Opstad transformatorstasjon. Med ny kraftlinje mellom Bjerkreim og Opstad har vi fått en "motorvei for strøm", og kan møte økt etterspørsel etter strømkapasitet i kommunen på en helt annen måte enn tidligere.

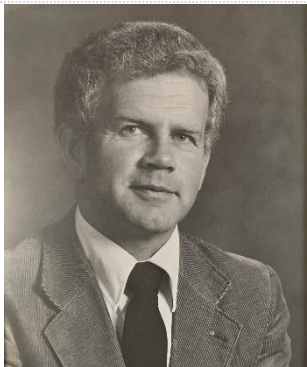
At nye Opstad transformatorstasjon ble satt i drift var en like stor begivenhet for vår elektrisitetsforsyning som det var da gamle Opstad ble satt i drift på begynnelsen av 1950-tallet. Vi trenger ikke lengre bekymre oss for kapasitetsutfordringer i overordnet strømnnett.

Nye Opstad transformatorstasjon. Foto: Johannes W Berg

Everkssjefer

Opp gjennom historien har det bare vært 7 driftsbestyrere, eller everkssjefer ved Jæren Everk.

Trond Flatebø	driftsbestyrer	1914 – 1918	
Christian Nielsen	driftsbestyrer	1918 – 1948	
Ingvar Løge	elverksjef	1948 – 1979	
Knut M Iversen	everkssjef	1979 – 1981	

Tor Syvert Aass	everkssjef	1981 - 1987	
Alv Hetland	everkssjef	1987 - 2010	
Birger Høyland	everkssjef	2011 -	